

А.Е.Ю.ПЕРЕДРІЙ
ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМКИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ ПРАЦІ В
УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У статті проаналізовано економічну сутність світового ринку праці в умовах глобалізації. Світовий ринок праці – це складна економічна система, що модифікується під впливом динаміки попиту та пропозиції трудових ресурсів на світовому ринку; під впливом особливостей становлення ціни на робочу силу, формування умов та розміру оплати праці, специфіки соціального захисту; кількісного та якісного руху та розміщення робочої сили в різних країнах світу; відмінностей у національних підходах щодо відтворення робочої сили, її професійної підготовки та перекваліфікації. В умовах глобалізації національні ринки праці швидко втрачають свою замкненість та відокремленість, стають складовими світового ринку праці. Стратегічні пріоритети розвитку світового ринку праці формуються під впливом різноспрямованої дії низки чинників: глобалізації та відкритості національної економіки, структурноінноваційних зрушень у світовій економіці, внаслідок активізації трудової міграції та посилення ролі міжнародних організацій як координаторів розвитку міжнародних економічних відносин [1]. Основні вигоди від міграції робочої сили дістаються країнам-реципієнтам. Оцінити масштаби не просто, тому що не усі вони піддаються кількісному обліку. Вони складаються з економії на підготовці фахівців у приймаючих країнах, вартості продукції і послуг, яка створюється іммігрантами в країні перебування, надходжень від податкування. Іммігранти, особливо нелегальні, вносять у доходи країни більший внесок, ніж вони одержують від суспільного сектора. Міжнародна міграція робочої сили набуває дедалі глобальнішого характеру. Сьогодні вона охоплює абсолютну більшість країн світу. Основними напрямками сучасних міграційних процесів є Північний та Південноамериканський регіон, Західноєвропейський ринок, Південно-Східна та Західна Азія, Африканська ділянка переселенських рухів. Саме тому дані процеси потребують регулювання з боку держав, що беруть участь в обміні трудовими ресурсами, та виваженої міжнародної міграційної політики.

Ключові слова: інновації; глобалізація; світовий ринок праці; трудові ресурси; рух робочої сили

А.Е.У.PEREDRII
INNOVATIVE DIRECTIONS OF ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE GLOBAL LABOR
MARKET IN GLOBALIZATION

The article analyzes the economic essence of the world labor market in the conditions of globalization. The world labor market is a complex economic system that is modified under the influence of the dynamics of demand and supply of labor resources in the world market; under the influence of the peculiarities of the formation of the price of labor, the formation of conditions and the amount of remuneration, the specifics of social protection; quantitative and qualitative movement and placement of labor in different countries of the world; differences in national approaches to the reproduction of the workforce, its professional training and retraining. In the conditions of globalization, national labor markets are quickly losing their closedness and isolation, becoming components of the world labor market. The strategic priorities of the development of the world labor market are formed under the influence of the multidirectional action of a number of factors: globalization and the openness of the national economy, structural and innovative shifts in the world economy, as a result of the intensification of labor migration and the strengthening of the role of international organizations as coordinators of the development of international relations. The main benefits of labor migration go to recipient countries. It is not easy to estimate the scale, because not all of them are quantifiable. They consist of savings on the training of specialists in host countries, the cost of products and services created by immigrants in the host country, and income from taxation. Immigrants, especially illegal immigrants, contribute more to the country's income than they receive from the public sector. International labor migration is becoming more and more global in nature. Today it covers the absolute majority of countries in the world. The main directions of modern migration processes are the North and South American region, the Western European market, Southeast and Western Asia, and the African section of migration movements. That is why these processes require regulation by the states participating in the exchange labor resources, and balanced international migration policy.

Keywords: innovations; globalization; world labor market; workforce; labor movement

Вступ. Виникнення і розвиток міжнародного ринку робочої сили є результатом зростання міжнародної мобільності двох головних факторів виробництва – капіталу і праці.

Підвищення міжнародної мобільності капіталу в соціальному плані означає, що він пред'являє тепер попит не тільки на робочу силу країни свого базування, а й на іноземну робочу силу, яка нерідко має певні переваги порівняно з національною (більш дисциплінована, менш вибаглива щодо оплати праці і т. д.). Попит на іноземну робочу силу почав помітно зростати тоді, коли виник масований експорт приватного виробничого капіталу й почалося створення у всіх країнах підприємств з використанням місцевої робочої сили. Можливість міжнародної міграції робочої сили виникає внаслідок національних розходжень в заробітній платі. Необхідність переселенських рухів найманої праці від країни до країни диктується нерівномірністю утворення відносного перенаселення

на міжнародній арені. Робоча сила рухається від країн багатих трудовими ресурсами, до більш багатих капіталом країн. Більше половини міжнародних мігрантів є вихідцями з країн, що розвиваються, 2/3 з них знаходяться в індустріальних країнах. Приплив нових контингентів мігрантів у ці країни пов'язаний з якісними диспропорціями на їхніх ринках праці [2].

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Проблематика статті обумовлена необхідністю аналізу світового ринку праці та перспектив його розвитку в умовах нестабільної світової ситуації, виявленням новітніх тенденцій розвитку світового ринку праці, що формуються під впливом структурно-інноваційних зрушень, переходу країн до «Індустрії 4.0», а також під впливом процесів трудової міграції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які

спирається автор. Вагомий внесок у дослідження поточного стану, у визначення основних новітніх трендів розвитку світового ринку праці у XXI ст. здійснили провідні українські вчені: А.Філіпенко, О.Гришнова, О.Малиновська, Е.Лібанова та інші. Серед іноземних вчених, які досліджували сутність та визначали основні закономірності розвитку світового ринку праці в умовах глобалізації найбільш відомі: Дж.Борджіас, У.Джансен, Р.Селікатес, Дж. де Блуїс, А.Золберг, Е.Мейерс, Р.Віскрамасекара, А.Зогата-Куртц та інші.

Викладення основного матеріалу дослідження. Ринок праці – це не тільки механізм регулювання попиту на робочу силу та її пропозиції, сукупність відносин, сформованих між найманими робітниками і роботодавцями в зв'язку з трудовими умовами і найманням, але разом з тим – це соціально-економічний механізм, котрий потребує захисту від негативних наслідків глобальних перетворень [3]. Стан міжнародного ринку праці визначається такими тенденціями: значне скорочення зайнятості та зростання безробіття внаслідок поширення світової економічної кризи; суттєва диференціація секторальних структур зайнятості за країнами світу; зростання частки зайнятих у секторах послуг і скорочення в аграрному секторі та в промисловості; поширення нестандартних форм зайнятості та самозайнятості. Усезростаюча відкритість національних економік в умовах посилення глобалізації світової економіки перетворили соціально-трудові відносини в сучасному світі, національні ринки праці в фактори, що потребують потужного державного регулювання.

Міграційна проблема відноситься до глобальних проблем сучасності, адже переміщення населення між державами стосується всіх континентів земної кулі, а отже об'єднання зусиль всіх країн світового співтовариства є необхідною умовою вирішення проблем, пов'язаних із глобалізацією світового ринку праці. Якісні зміни, що відбуваються в динаміці й характеристикі міжнародної міграції робочої сили й обумовлені впливом глобалізації (а саме: збільшенням відкритості національних економік, частковим вирішенням політичних й регіональних конфліктів, над швидким розвитком комунікаційної інфраструктури) призвели до збільшення масштабів процесів міграції людських ресурсів та їх динамізму. Новим явищем, що набуває розвитку в умовах глобалізації економіки є транснаціоналізм мігрантів.

Від того, наскільки успішно функціонує економіка, в якій фазі економічного циклу вона знаходиться, залежить попит на робочу силу та її пропозиція, й відповідно, рівень безробіття. Рівень інфляції та відсоткова ставка позики визначають інвестиційну активність країни, що, в свою чергу, формує рух системи робочих місць: зростає або скорочується їх кількість, створюються високотехнологічні робочі місця або відтворюються на старому технічному рівні [4]. На динамічність ринку праці впливає й адаптивність робочої сили, що веде за собою міграційні процеси, а також гнучкість капіталу, результатом якого є аутсорсинг (з англ. *outsourcing*: (*outer-source-using*) використання зовнішнього джерела і/або ресурсу).

Сучасні міграційні потоки складаються із двох напрямів. Це означає, що одна країна може приймати мігрантів з інших країн, а громадяни цієї ж країни від'їжджають до інших країн.

Ринки праці (центри тяжіння трудових мігрантів):

- 1) Північноамериканська: США, Канада;
- 2) Європейська: Країни ЄС, Норвегія, Швейцарія; інші країни Європи;
- 3) Близькосхідна: Бахрейн, Катар, Кувейт, Оман, Об'єднані Арабські Емірати, Саудівська Аравія;
- 4) Азійсько-Тихоокеанська: Японія, Малайзія, Гонконг, Сінгапур, Тайвань, Південна Корея, КНР та ін.;
- 5) Південноамериканська: Аргентина, Бразилія, Колумбія, Парагвай, Болівія, Уругвай, Венесуела та ін.;
- 6) Євразійська: Країни СНД, Грузія, Україна інші пострадянські країн [1].

Аналіз робіт вітчизняних та закордонних дослідників – Д. Зоїдзе (2013), М. Кримова (2012), О. Лаушкіна (2015), М. Семикіної (2015), Л. Шаульської – дає змогу виявити певні чинники, що зумовлюють диспропорції між попитом та пропозицією робочої сили, а саме: відсутність ефективної системи прогнозування майбутньої потреби у кваліфікованих фахівцях; відсутність балансу трудових ресурсів у складі державних програм економічного та соціального розвитку, стратегій регіонального розвитку; програм і стратегій розвитку окремих галузей суспільного життя.

До чинників, котрі впливають на виникнення диспропорції на ринку праці, науковці також відносять: демографічні (рівень народжуваності, смертності, тривалості життя тощо); низький рівень заробітної плати, що спонукає до масової міграції найактивнішої кваліфікованої робочої сили за кордон; недосконалість податкової політики щодо стимулювання попиту на робочу силу; неефективність заходів держави щодо сприяння малому та середньому бізнесу при створенні ним нових робочих місць; відсутність дієвої системи залучення інвестицій для модернізації галузей реальної економіки з умовою збереження робочих місць; недосконалість пенсійної системи. Демографи прогнозують, що дефіцит кваліфікованих працівників триватиме приблизно до 2030 року, коли новітні технології уможливають меншу залежність виробничого процесу від людей.

Провідними міжнародними організаціями, які розробляють та впроваджують нормативно-правові інструменти регулювання світового ринку праці, а також врегульовують питання міжнародної трудової міграції (як складової розвитку світового ринку праці) виступають:

- 1) Міжнародна організація праці (МОП);
- 2) Комісія ООН по народонаселенню;
- 3) Організація ООН з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО);
- 4) Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ);
- 5) Міжнародна організація з міграції (МОМ);
- 6) Управління верховного комісара у справах біженців (УВБК) при ООН;
- 7) Система постійного нагляду за міграцією (CONEMI);
- 8) Міжнародний комітет з питань міграції (CIME) та інші міжнародні організації [6, 7, 8].

Важливою характеристикою міжнародного ринку праці є ступінь мобільності робочої сили. Рух трудових ресурсів набирає різних форм: природний, територіальний, галузевий, професійний, кваліфікаційний та соціальний. Найбільшу вагу має територіальний рух робочої сили, хоч у міру еволюції міжнародного ринку робочої сили посилюється значення й інших форм. Міжнародний ринок праці становить комплексне явище, пов'язане як з розвитком самої особистості людини, так і з підвищенням якості праці, зміною характеру робочої сили, формуванням її нових якостей [5].

Українська робоча сила виявилась досить конкурентоспроможною на ринку праці за кордоном [3]. Однією з основних переваг є її дешевизна. Привабливість українських мігрантів також є у тому, що за рівнем культури, ментальністю вони близькі до сусідніх центральноевропейських народів. Трудові мігранти України – це високоосвічені та висококваліфіковані фахівці (80% мають повну вищу або базову вищу освіту). Вони працюють переважно у таких видах економічної діяльності, як транспорт, будівництво, торгівля, переробна промисловість. Через недосконале законодавче врегулювання правового статусу окремих категорій мігрантів вони перебувають в Україні у невизначеному, фактично нелегальному становищі.

Під впливом НТП та НТР, внаслідок швидкого поширення інновацій, переходу розвинутих країн світу до «Індустрії 4.0» на ринках праці розвинених країн світу та країн-лідерів інноваційного розвитку (у т.ч. ЄС, Японія, Південна Корея та ін.) спостерігається структурне бізробіття, зміна попиту на старі (традиційні – індустріальні) професії. Під впливом швидкого та повсюдного поширення інноваційних процесів, на світовому ринку праці поступово «відмирають» такі традиційні для ХХ ст. професії як: водій транспортного засобу, листоноша, екскурсовод, кур'єр, будівельник, традиційні інженерні спеціальності, а також професії, які вимагають великих трудовитрат. Працівників замінює: «Індустріальний інтернет», 3-D принтери, «віртуальна реальність», ІТ-технології, роботи та різновиди їх поєднання. Така тенденція обумовлює ризики швидкого зростання безробіття на світовому ринку праці в цілому. Натомість, на ринках праці розвинених країн світу зростає попит на принципово нові професії: інженери у сфері роботобудування, оператори роботизованих машин та обладнання, оператори безпілотних транспортних засобів (дронів та безпілотних таксі). Неухильно буде зростати попит на фахівців міждисциплінарного профілю, особливо на стику професій: аграрних та інженерних спеціальностей, біо-технології, біо-інженерії. Гарантованим буде попит на професії, пов'язані із медициною та біо-інженерією, біо-технологією, на всі професії, що обслуговують «економіку здоров'я». З'являються і принципово нові професії, пов'язані із креативною економікою: персональний тренер та консультант із здоров'я (здорового способу життя), персональні коуч-тренери, фахівці у сфері креативної сфери та креативної економіки, психологи, медіа-фахівці, фахівці у сфері індустрії розваг; фахівці у сфері

on-line освіти; фахівці у сфері on-line маркетингу та ін. [6]. Нові тенденції щодо відмирання традиційних професій викликають і тенденції щодо реформування системи соціального захисту населення (у т.ч. – системи пенсійного забезпечення, соціальної допомоги та соціальних виплат, на зміну яких, ймовірно, прийде система виплат ББД «безумовного базового доходу»).

Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій сприяв не лише поширенню аутсорсингу, а й появи нових його видів, одним з яких є краудсорсинг (англ. crowd sourcing: crowd – натовп, юрба; sourcing – використання ресурсів). Краудсорсинг передбачає залучення до виконання ряду робіт широкого кола осіб, в т.ч. фрілансерів [9]. Згідно з результатами останньої доповіді Staffing Industry Analysts (SIA) обсяг витрат на краудсорсинг у світі коливається в межах 47-51 мільярдів доларів США.

Сьогодні все чіткіше простежується тенденція до збільшення кількості корпорацій, що впроваджують рішення з використанням людської хмари (краудсорсингу) для пошуку та рекрутингу талантів. Серед компаній, що найбільш інтенсивно використовують людські хмари, у 2016р. лідируючі позиції займали компанії Китаю з оборотами більш як 25 млн. дол. США, що працюють в B2B сегменті. Замикають TOP-5 компаній з використанням краудсорсингу США. В TOP-10 компаній входять компанії з Японії, Ізраїлю та Австралії.

Таким чином, сьогодні світовий ринок праці характеризується швидким розвитком нових форм організації взаємовідносин працівника та працедавця, що змінюють роль людини як економічного агента.

Нові форми організації праці вносять певні корективи і в систему оплати праці та способи отримання доходу, призводять до вирівнювання доходів працівників з різних країн світу. Так, заробітна плата «нижнього середнього класу» в країнах Заходу перестала зростати під тиском нових організаційних форм праці – фрілансу, аутсорсингу та особливо краудсорсингу.

Висновки. Для формування і функціонування міжнародного ринку праці потрібні певні стартові умови, зокрема високий рівень міждержавних господарських взаємозв'язків. На сучасному етапі постала низка нових факторів, що зумовлюють необхідність широкої участі всіх країн у світогосподарських процесах. Нині жодна країна, навіть маючи багаті природні ресурси, розвинуту економіку, науку, кваліфіковані трудові ресурси і ємний внутрішній ринок, не може залишатися осторонь від потужних загальносвітових інтеграційних процесів.

Завдяки міграції можливим є освоєння нових районів та їх природно-ресурсного потенціалу; підвищення матеріального добробуту населення; професійне зростання десятків мільйонів людей.

До негативних наслідків міграційних процесів можна віднести те, що вони проявляються у надмірному розростанні великих міст у країнах-реципієнтах, демографічному старінню і фемінізації населення в країнах-донорах. До того ж адаптація іммігрантів до нових умов майже завжди супроводжується значними труднощами, а нерідко і

конфліктами на етнічній і конфесійній основі. Масова еміграція населення призводить до депопуляції, а також до дефіциту трудових ресурсів.

У XXI ст. стратегічні пріоритети розвитку світового ринку праці напруму будуть пов'язані із розвитком та активізацією міграційних процесів. Міграційні потоки у світі будуть формуватися як внаслідок загострення військових, політичних, етнічних та релігійних конфліктів, так і внаслідок екологічних катаклізмів, глобальної зміни клімату – підтоплення територій, збільшення кількості кліматичних біженців, біженців з країн внаслідок нестачі питної води загроз голоду та загострення інших гуманітарних, екологічних та соціальних проблем людської цивілізації.

В сучасному глобалізованому світі при переході країн до «Індустрії 4.0», а також «Револуція 4.0» викликають фундаментальні зміни в структурі ринку праці, як стосовно форм організації соціально-трудова відносин, так і структури зайнятості, що обумовлює більш гнучку поведінку як працівника, так і працедавця. Структурні зміни, що відбуваються на ринку праці, в свою чергу, потребують працівників все більш висококваліфікованих та мобільних, тобто таких, які гнучко реагують на запити ринку. Це обумовлює необхідність навчання людини впродовж життя та набуття нею відповідних універсальних компетентностей.

Серед стратегічних пріоритетів реформування світового ринку праці слід назвати: легалізацію зайнятості, протидію «торгівлі людьми» та нелегальній експлуатації робочої сили, недопущення експлуатації дитячої праці; протидія всім формам дискримінації (за віком, статтю, культурними, релігійними уподобаннями людини), протидія «гінізації» найму та отримання доходів на ринку робочої сили; захист прав та свобод працівників та трудових мігрантів на світовому ринку праці.

Процеси масової міграції населення континентів кардинально змінять не тільки ситуацію на світовому ринку праці, але, ймовірно, й політичну карту світу у XXI ст. Ці питання потребують подальших системних наукових досліджень.

Список літератури

1. Біла С.О. *Стратегічні пріоритети розвитку світового ринку праці*. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=773831>
2. Яковлева Ю.С. *Міжнародний ринок праці*. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/09/174.pdf>
3. Старостенко Г.Г. *Специфіка функціонування світового ринку праці в умовах глобальних перетворень суспільного розвитку*. – –

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.econ.vemadskyjournals.in.ua/journals/2018/29_68_3/31.pdf

4. Стойчик Т. *Формування сучасного ринку праці: аналіз попиту і пропозиції робочої сили*. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/713477/1/%D0%92%D1%96%D1%81%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%E2%84%9617.pdf>
5. *Світовий ринок праці його структура та особливості формування*. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kimo.univ.kiev.ua/MEO/25.htm>
6. Офіційний сайт Міжнародної організації з міграції. Агентство ООН з питань міграції. – [Електронний ресурс]. – <http://iom.org.ua/ua/migraciynе-zakonodavctvo>
7. Офіційний сайт Міжнародної організації праці (International Labour Organization, ILO). – [Електронний ресурс]. – <http://www.ilo.org>
8. Офіційний сайт Фонду організації Об'єднаних націй у галузі народонаселення (ECOSOC). – [Електронний ресурс]. – www.un.org/ru/ecosoc/unfpa
9. Баглей Р.Р. Аналіз трансформації світового ринку праці під впливом реолуції 4.0. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://inneco.org/index.php/innecoua/article/view/3>

References (transliterated)

1. Bila S.O. *Stratehichni priorytety rozvytku svitovoho rynku pratsi* [Strategic priorities for the development of the global labor market]. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=773831>
2. Yakovleva Yu.S. *Mizhnarodnyi rynek pratsi* [International labor market]. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/09/174.pdf>
3. Starostenko H.H. *Spetsyfika funktsionuvannia svitovoho rynku pratsi v umovakh hlobalnykh peretvoren suspilnoho rozvytku* [The specifics of the functioning of the world labor market in the conditions of global transformations of social development]. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.econ.vemadskyjournals.in.ua/journals/2018/29_68_3/31.pdf
4. Stoichyk T. *Formuvannia suchasnoho rynku pratsi: analiz popytu i propozitsii robochoi syly* [Formation of the modern labor market: analysis of labor supply and demand]. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/713477/1/%D0%92%D1%96%D1%81%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%E2%84%9617.pdf>
5. *Svitovyi rynek pratsi yoho struktura ta osoblyvosti formuvannia* [The world labor market, its structure and features of formation]. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kimo.univ.kiev.ua/MEO/25.htm>
6. Ofitsiyni sait Mizhnarodnoi orhanizatsii z mihratsii. Ahentstvo OON z pytan mihratsii [Official website of the International Organization for Migration. United Nations Migration Agency]. – [Електронний ресурс]. – <http://iom.org.ua/ua/migraciynе-zakonodavctvo>
7. Ofitsiyni sait Mizhnarodnoi orhanizatsii pratsi [Official website of the International Labor Organization] (International Labour Organization, ILO). – [Електронний ресурс]. – <http://www.ilo.org>
8. Ofitsiyni sait Fondu organizatsii Ob'ednanih natsii u galuzi narodonaselennia [Official website of the United Nations Population Fund] (ECOSOC). – [Електронний ресурс]. – www.un.org/ru/ecosoc/unfpa
9. Bahlei R.R. Analiz transformatsii svitovoho rynku pratsi pid vplyvom reolutsii 4.0 [Analysis of the transformation of the global labor market under the influence of revolution 4.0]. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://inneco.org/index.php/innecoua/article/view/3>

Надійшла (received) 02.12.2022

Відомості про автора / About the Author

Передрій Андреа Елізабет Юрїївна (Peredrii Andrea Elizabeth Y.) асистент, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», асистент кафедри економіки бізнесу та міжнародних економічних відносин, м. Харків, Україна; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0495-9676>; e-mail: Andrea.Peredrii@khp.edu.ua